รามเกียรติ์กับการท่องเที่ยวไทย : การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทย เพื่อการท่องเที่ยวสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ*

อัจฉริยา วสุนันต์**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเรื่อง “รามเกียรติ์” สำหรับชาวต่างประเทศ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยพบว่า วรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ซึ่งสัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของไทย สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ (1) รามเกียรติ์ : จิตรกรรมฝาผนังในวัดพระแก้ว (2) รามเกียรติ์ : ประติมากรรมรูปยักษ์ (3) รามเกียรติ์ : การแสดงโขน และ (4) รามเกียรติ์ : การท่องเที่ยว การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยวสำหรับชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นการสร้างหนังสือที่จะเสริมสร้างทักษะทางการอ่านและเพิ่มพูนความรู้วรรณคดีไทยที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเรื่องรามเกียรติ์ ได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทย และยังช่วยให้ชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของไทยที่มีชื่อเสียงอีกด้วย

คำสำคัญ : รามเกียรติ์ หนังสืออ่านเพิ่มเติม วรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยว

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์เรื่อง “หนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยว เรื่อง รามเกียรติ์ สำหรับชาวต่างประเทศ” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.นิธิอร พรอำไพสกุล

** นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Ramayana and Thai Tourism: The construction of supplementary reading of Thai literature tourism for foreigner

Achariya Wasunan

Abstract

The purpose of the research was to design a supplementary reading of Thai literature tourism on Ramayana for foreigner to gain their knowledge and understanding of Thai literature on Ramayana which related to tourism.

The result of the study showed that Ramayana was associated with Thai culture and tourism through four genres including (1) Ramayana: mural wall paintings in Wat Phra Kaew (2) Ramayana: Giant Sculptures (3) Ramayana: Khon, a genre of dance drama and (4) Ramayana: Tourism.

The designing of supplementary reading of Thai literature tourism on Ramayana for foreigner provides not only helping foreigners practice their reading skill but also gaining their knowledge about Thai classical literature on Ramayana. This also allowed them to have a better understanding about tourist attractions in Thailand, as well as the famous Thai culture too.

Keywords : Ramayana, Supplementary reading, Thai literature tourism

บทนำ

วรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่สำคัญของไทย แม้จะมีเค้าโครงเรื่องมาจากมหากาพย์รามายณะ แต่เมื่อไทยรับเข้ามาได้ดัดแปลงเป็นเรื่องรามเกียรติ์ในแบบฉบับของไทยเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมและประเพณีไทย บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงได้รับยกย่องให้เป็นวรรณคดีแห่งชาติ

เนื่องด้วยเป็นรามเกียรติ์ของไทยที่มีเนื้อหายาวที่สุดและสมบูรณ์ที่สุด ใช้ภาษาและสำนวนไทยที่เรียบง่ายแต่ไพเราะ มีตัวละครและพฤติกรรมแปลก ๆ ของตัวละครบางตัว รวมทั้งมีเหตุการณ์บางเหตุการณ์ที่น่าตื่นตาตื่นใจชวนให้ติดตาม ตัวละครหลายตัวใช้ปฏิภาณไหวพริบโต้ตอบกันอย่างได้รสชาติ เป็นที่มาของเรื่องรามเกียรติ์สำนวนอื่นของไทย ซึ่งแต่งขึ้นในสมัยหลังอีกหลายสำนวน เป็นเรื่องที่มีคุณค่าทั้งด้านวรรณศิลป์ และให้ความรู้เกี่ยวกับสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย (กรมศิลปากร. 2558 : 8)

วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่มีการปรากฏร่วมกับศิลปวัฒนธรรมไทยในหลาย ๆ ด้านที่ยังคงมีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ สำนวนไทยที่มีที่มาจากเรื่องรามเกียรติ์ เช่น กล่องดวงใจ ลูกทรพี สิบแปดมงกุฎ หรือในด้านของศิลปะการแสดงโขน ประติมากรรมรูปตัวละครยักษ์ และจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งศิลปวัฒนธรรมข้างต้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย โดยปรากฏอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยคือ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือวัดพระแก้ว

ปัจจุบันชาวต่างประเทศให้ความสนใจที่จะศึกษาภาษาไทยเป็นภาษาที่สองและภาษาต่างประเทศในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ จึงมีเป้าหมายที่สำคัญนอกเหนือไปจากการเรียนรู้ทักษะทางภาษา คือ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของไทย ดังนั้นการเรียนวรรณคดีไทยจึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งภาษาและวัฒนธรรมไทยควบคู่กันไป เพราะเนื้อหาของวรรณคดีไทยมักจะบอกเล่าเรื่องราวในสมัยก่อน ที่ได้รับอิทธิพลจากคติ ความเชื่อ ประเพณี รวมไปถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ การอ่านวรรณคดีทำให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน ทั้งจากเรื่องราวในวรรณคดีและการใช้ภาษาที่มีศิลปะ ตลอดจนสาระต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยมของสังคมในสมัยนั้น

ศรีวิไล พลมณี (2544 : 36-39) ได้สำรวจความเห็นความต้องการของต่างชาติที่เรียนภาษาไทย พบว่า ชาวต่างชาติต้องการเรียนภาษาเป็นอันดับหนึ่ง อันดับรองลงมาคือวัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งการเรียนวรรณคดีไทยถือเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมที่มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งภาษา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของไทย อย่างไรก็ตามการศึกษาวรรณคดีไทยเหมาะสำหรับผู้เรียนภาษาไทยในระดับสูง เพราะการเรียนรู้วรรณคดีไทย ต้องอาศัยการบูรณาการทั้ง 4 ทักษะ คือ การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะทักษะทางการอ่านที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนวรรณคดี

แต่ลักษณะของวรรณคดีไทยส่วนใหญ่แต่งด้วยคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทต่าง ๆ มีทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย รวมทั้งสำนวนภาษาในวรรณคดีไทยที่ใช้โวหารและภาพพจน์ในลักษณะต่าง ๆ ต้องอาศัยความสามารถในการอ่านตีความจึงจะเห็นภาพและเข้าใจเนื้อหาที่ผู้แต่งต้องการสื่อ การสอนวรรณคดีไทยมักจะใช้หนังสือที่จัดพิมพ์วรรณกรรมประเภทร้อยกรองทำให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศเข้าถึงเนื้อหาได้ยาก เพราะยังไม่สามารถเข้าใจเนื้อเรื่อง โดยเฉพาะความหมายของคำศัพท์ในวรรณคดีอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงสนใจนำเรื่องรามเกียรติ์มาสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยวสำหรับชาวต่างประเทศ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยเสริมสร้างทักษะทางการอ่านของผู้เรียน และยังขยายความรู้วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไทย เพื่อให้ชาวต่างชาติได้เรียนรู้วรรณคดีไทยในรูปแบบการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเรื่อง “รามเกียรติ์” สำหรับชาวต่างประเทศ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักศึกษาชาวต่างประเทศที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทย ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2559

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชาวต่างประเทศที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทย ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 10 คน

3. เนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยวเรื่องรามเกียรติ์สำหรับชาวต่างประเทศ โดยแบ่งออกเป็นจำนวน 8 บท ดังนี้

บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรามเกียรติ์
บทที่ 2 เปิดประตูสู่วัดพระแก้ว
บทที่ 3 รามเกียรติ์กับประติมากรรม
บทที่ 4 รามเกียรติ์กับจิตรกรรม
บทที่ 5 รามเกียรติ์กับโขน
บทที่ 6 รามเกียรติ์กับสำนวนไทย
บทที่ 7 รามเกียรติ์กับตำนานเรื่องยักษ์
บทที่ 8 รามเกียรติ์กับของที่ระลึกการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ โดยกำหนดขอบเขตเฉพาะที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของไทย

2. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ขั้นตอนการทำหนังสือ รวมถึงการประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยวเรื่องรามเกียรติ์สำหรับชาวต่างประเทศ

3. นำกรอบเนื้อหาที่กำหนด มาสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยวเรื่องรามเกียรติ์ สำหรับชาวต่างประเทศ

4. นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยวเรื่อง รามเกียรติ์ สำหรับชาวต่างประเทศที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมด้านเนื้อหา และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

5. นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยวเรื่อง รามเกียรติ์ สำหรับชาวต่างประเทศเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมในด้านเนื้อหา ภาษา รูปเล่ม ภาพประกอบและตัวอักษร คุณค่าและประโยชน์ที่จะได้รับ แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยวเรื่อง รามเกียรติ์ สำหรับชาวต่างประเทศที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองและกลุ่มตัวอย่าง

7. สรุปผลการทดลอง เขียนรายงานและสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

8. สรุปและเรียบเรียง นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

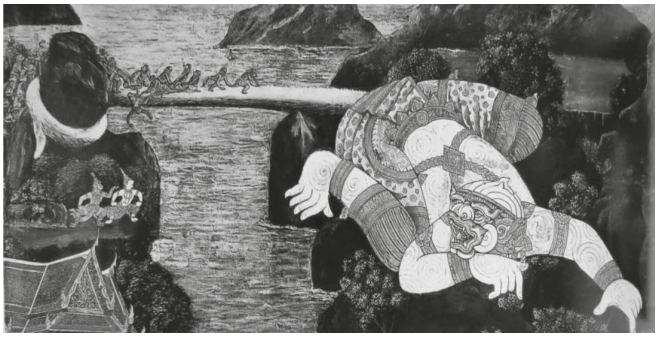
ผลการวิจัยพบว่า วรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์มีความสัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมของไทยในหลายด้าน ได้แก่ ด้านจิตรกรรม ด้านประติมากรรม ด้านการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะศิลปวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวของไทย ซึ่งที่ปรากฏเด่นชัดคือ รามเกียรติ์ในรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังในวัดพระแก้ว ประติมากรรมรูปยักษ์ และการแสดงโขนที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย ดังนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ รามเกียรติ์ : จิตรกรรมฝาผนังในวัดพระแก้ว รามเกียรติ์ : ประติมากรรมรูปยักษ์ รามเกียรติ์ : การแสดงโขน และรามเกียรติ์ : การท่องเที่ยว

1. รามเกียรติ์ : จิตรกรรมฝาผนังในวัดพระแก้ว

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า จิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ คือ ภาพรามเกียรติ์บนผนังพระวิหารคดในวัดพระศรีรัตนศาสดารามหรือวัดพระแก้ว ทั้งนี้ยังเป็นจิตรกรรมฝาผนังที่มีความยาวที่สุดในโลก มีจำนวน 178 ห้อง นิดดา หงษ์วิวัฒน์ (2553 : 16–17) ได้กล่าวถึงจิตรกรรมฝาผนังไว้ในหนังสือรามเกียรติ์กับจิตรกรรมฝาผนังรอบพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยเป็นเรื่องรามเกียรติ์เริ่มตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบ และมีเรื่องราวของพระนารายณ์ปางต่าง ๆ ก่อนจะอวตารมาเป็นพระราม แทรกอยู่ตามซุ้มประตู จำนวน 80 ภาพ ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์นี้ วาดขึ้นตอนที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระอารามในพระราชวังตามประเพณี ชื่อว่า “วัดพระศรีรัตนศาสดาราม” พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้เขียนรูปภาพเรื่องรามเกียรติ์รอบพระระเบียงตามพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ของพระองค์

นอกจากนี้ยังมีโคลงเรื่องรามเกียรติ์สลักอยู่บนแผ่นหินอ่อนที่เสารอบพระระเบียง แต่งขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เป็นโคลงที่บรรยายตรงกับฉากในภาพจิตรกรรมห้องนั้น ๆ ภาพจิตรกรรมฝาผนังเหล่านี้มักจะได้รับความสนใจจากชาวต่างประเทศ กล่าวคือเป็นภาพของหนุมานที่กำลังแสดงอิทธิฤทธิ์ เช่น ในตอนที่หนุมานเนรมิตกายให้ใหญ่โต ใช้หางเป็นสะพานเพื่อให้

เหล่าทหารวานรข้ามแม่น้ำมหานที และเนรมิตกายเพื่ออมพลับพลาที่ประทับของพระรามไว้ ในตอนที่ป้องกันไม่ให้มัยราพณ์มาลักพาตัวพระรามไปยังเมืองบาดาล

ภาพจากห้องที่ 31 หนุมานเนรมิตกายใช้หาง เป็นสะพานข้ามแม่น้ำมหานที[1]

ภาพจากห้องที่ 53 หนุมานอมพลับพลา[2]

2. รามเกียรติ์ : ประติมากรรมรูปยักษ์

การนำตัวละครจากเรื่องรามเกียรติ์มาสร้างเป็นงานประติมากรรมนั้น มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ (2534 : 116 – 117) กล่าวว่า มีปรากฏเป็นประติมากรรมขนาดใหญ่โดยปั้นเป็นรูปยักษ์ ซึ่งเป็นยักษ์สำคัญจากเรื่องรามเกียรติ์ทั้งสิ้น ได้แก่ ทศกัณฐ์ อินทรชิต สหัสเดชะ วิรุญจำบัง มัยราพณ์ สุริยภพ วิรุพหก มังกรกัณฐ์ อัศกรรณมารา จักรวรรดิ ทศคีรีวัน และทศคีรีธร รูปปั้นยักษ์ทั้ง 12 ตนนี้ตั้งอยู่ในบริเวณวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

จากการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติมพบว่า นอกจากที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามแล้ว ยังมีประติมากรรมรูปยักษ์จากเรื่องรามเกียรติ์ที่วัดอรุณราชวราราม ได้แก่ ยักษ์ทศกัณฐ์ และยักษ์สหัสเดชะ และยังมีการติดตั้งที่ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นรูปหล่อยักษ์ทั้ง 12 ตน ที่บริเวณชั้น 2 ของอาคารเทียบเครื่องบินอีกด้วย

การสร้างประติมากรรมรูปยักษ์ประดับที่ประตูวัดและสถานที่สำคัญ ๆ นี้ สะท้อนถึงคติความเชื่อที่ว่า ยักษ์เป็นผู้เฝ้าและรักษาให้สถานที่นั้นปราศจากอันตรายและการรบกวนจากภูตผีปีศาจ

ยักษ์สุริยาภพและอินทรชิตที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม[3]

ยักษ์ทศกัณฐ์และสหัสเดชะที่วัดอรุณราชวราราม[4]

1 ภาพ “หนุมานเนรมิตกายใช้หางเป็นสะพานข้ามแม่น้ำมหานที” ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2559

2 ภาพ “หนุมานอมพลับพลา” ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2559

3 ภาพ “ยักษ์สุริยาภพและอินทรชิตที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม” ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559

4 ภาพ “ยักษ์ทศกัณฐ์และสหัสเดชะที่วัดอรุณราชวราราม” ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2559

3. รามเกียรติ์ : การแสดงโขน

การแสดงโขน เป็นนาฏศิลป์ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย และเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติ การแสดงโขนเป็นการแสดงชั้นสูงที่จะปรากฏในงานสำคัญ ๆ ของกษัตริย์และเจ้านาย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และมีวิวัฒนาการมาจนปรากฏเป็นโขนประเภทต่าง ๆ ในปัจจุบัน ดังที่ ธนิต อยู่โพธิ์ (2500 : 55 - 67) อธิบายรูปแบบการแสดงโขนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ โขนกลางแปลง โขนโรงนอก (หรือโขนนั่งราว) โขนหน้าจอ โขนโรงใน และโขนฉาก ซึ่งการที่โขนแยกเป็นประเภทต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความนิยมของคนไทยในเรื่องรามเกียรติ์ในรูปแบบของศิลปะการแสดงประเภทนี้อย่างยิ่ง และในปัจจุบันการแสดงโขนได้รับการอุปถัมภ์ฟื้นฟู และหน่วยงานที่รับผิดชอบได้แก่ กรมศิลปากร และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม โดยเรื่องที่นิยมใช้เล่นโขนในปัจจุบันมีเพียงเรื่องรามเกียรติ์เท่านั้น ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2554 : 40) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของโขนกับรามเกียรติ์ว่า โขนเป็นนาฏศิลป์ที่รวมการแสดงศิลปะการรำ การเต้น การร้อง การพากย์ การเจรจา เพลงและการแสดงดนตรีไว้ด้วยกัน จึงถือว่าโขนเป็นนาฏศิลป์ชั้นสูงของไทย นอกจากนี้ สิ่งที่โดดเด่นของการแสดงโขน ที่มีท่ารำที่อ่อนช้อย เสื้อผ้าเครื่องประดับของตัวละครที่สวยงามแล้ว ยังมี “หัวโขน” ที่เป็นสัญลักษณ์ของการแสดงโขนอีกด้วย หัวโขนที่เป็นเครื่องประดับไว้ใช้สวมศีรษะจะแบ่งประเภทลักษณะของตัวละครซึ่งผู้ชมจะจดจำได้ว่าหัวโขนนั้นตัวละครที่สวมรับบทเป็นตัวละครใด โดยผู้ชมจะแยกได้จากสีและลักษณะบนใบหน้า

การแสดงโขนพระราชทาน ณ พิพิธภัณฑ์ผ้า ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ[5]

5 ภาพ “การแสดงโขนพระราชทาน” ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2559

4. รามเกียรติ์ : การท่องเที่ยว

เนื่องจากวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์มีความสัมพันธ์กับศิลปะ และการท่องเที่ยวของไทยที่เป็นที่สนใจของชาวต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำมาสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม เพื่อให้ชาวต่างประเทศที่เรียนภาษาไทย ได้เรียนวรรณคดีไทยผ่านมุมมองจากการท่องเที่ยว สามารถเข้าใจภาษาที่ผู้วิจัยเลือกใช้คำที่ไม่ยากเกินไปสำหรับชาวต่างประเทศและมีภาพประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น โดยหนังสืออ่านเพิ่มเติมจะมีการดำเนินเรื่องผ่านการสนทนาของตัวละคร 2 ตัว ได้แก่ พี่เก่งและน้องหนูดี ภายในหนังสือจะแบ่งออกเป็น 8 บท ได้แก่

บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรามเกียรติ์
บทที่ 2 เปิดประตูสู่วัดพระแก้ว
บทที่ 3 รามเกียรติ์กับประติมากรรม
บทที่ 4 รามเกียรติ์กับจิตรกรรม
บทที่ 5 รามเกียรติ์กับโขน
บทที่ 6 รามเกียรติ์กับสำนวนไทย
บทที่ 7 รามเกียรติ์กับตำนานเรื่องยักษ์
บทที่ 8 รามเกียรติ์กับของที่ระลึกการท่องเที่ยว

ตัวอย่าง บทที่ 1 แนะนำตัวละคร

	พระราม คือ พระนารายณ์อวตารลงมาเกิดเป็นลูกของท้าวทศรถกับ นางเกาสุริยา เพื่อปราบทศกัณฐ์ พระรามมีน้องชายต่างแม่ 3 คน คือ พระพรต พระลักษมณ์ และพระสัตรุต (พระ-สัด-ตะ-รุด) พระรามมีกายสีเขียว สามารถปรากฏร่างเป็นพระนารายณ์มีสี่กรได้ **อาวุธประจำตัว** คือ ศรซึ่งเป็นอาวุธวิเศษ ที่ได้รับมาจากพระอิศวร (พระ-อิด-สวน)
	หนุมาน เป็นลิงเผือก ตัวสีขาว เกิดจากนางสวาหะถูกมารดาสาป พระอิศวรจึงสั่งให้พระพายนำเทพอาวุธของพระองค์เข้าปากของนางสวาหะ นางจึงตั้งครรภ์ และคลอดบุตรเป็นลิงเผือกเหาะออกมาจากปาก ชื่อว่าหนุมาน หนุมานจึงถือว่าพระพาย (ลม) เป็นพ่อของตน หนุมาน สามารถแผลงฤทธิ์ให้มีสี่หน้าแปดมือ หาวเป็นดาวเป็นเดือนได้ หนุมานได้ถวายตัวเป็นทหารเอกของพระราม **อาวุธประจำตัว** คือ ตรีเพชร และยังสามารถแปลงกาย หายตัวได้ หรือหากถูกอาวุธของศัตรูจนตาย เมื่อมีลมพัดมาก็จะฟื้นขึ้นได้อีก
	ทศกัณฐ์ เป็นกษัตริย์แห่งกรุงลงกา ถือว่าเป็นตัวเอกของเรื่องรามเกียรติ์ มีกายสีเขียว มี 10 พักตร์ 20 กร ไม่มีใครฆ่าได้ เพราะทศกัณฐ์ถอดดวงใจ ใส่กล่องฝากไว้กับพระฤาษีโคบุตร ทศกัณฐ์มีนิสัยเจ้าชู้ มีภรรยามากมาย แต่ก็ยังลักพาตัวนางสีดามา จึงเป็นสาเหตุให้ต้องทำศึกกับพระราม จนญาติมิตรตายไปจนเกือบหมด และในที่สุดตนเองก็ถูกพระรามฆ่าตาย

หากในบทเรียนมีคำศัพท์ที่ยาก หรือเป็นคำราชาศัพท์ ในท้ายบทของทุกบท จะมีการอธิบายคำศัพท์ที่สำคัญ และค่อนข้างยาก เช่น

ตัวอย่าง บทที่ 4 คำศัพท์

คำศัพท์	ความหมาย
เกรง	กลัว
กระเบื้อง	วัสดุที่ใช้ทำหลังคา ผนัง หรือพื้น มักเป็นแผ่นสี่เหลี่ยม อาจมีสีหรือลวดลายก็ได้
คชสาร (คด-ชะ-สาน)	ช้าง
ทวารบาล (ทะ-วา-ระ-บาน)	ผู้เฝ้าประตู
ทะเลสีทันดร	ชื่อทะเลทั้ง 7 แห่ง อยู่ล้อมรอบเขาพระสุเมรุ
ทำลาย	ทำให้พัง, ทำให้หมดสิ้นไป
แผลงศร	ยิงลูกธนูออกไป
ไฟบรรลัยกัลป์	ไฟที่พระอิศวรใช้ล้างโลกเมื่อสิ้นอายุของโลก โลกจะมืดและไม่มีสิ่งมีชีวิตจนถึงตอนเช้า หลังจากนั้นพระพรหมจะสร้างโลกขึ้นมาใหม่
สร้อยสังวาล	เครื่องประดับที่ใช้คล้องบ่า
สะกดทัพ	ใช้เวทมนตร์บังคับให้ทหารในกองทัพของฝ่ายตรงข้ามหลับ
สังหาร	ฆ่า

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำคำประพันธ์บางตอนจากบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มาประกอบเนื้อหาในตอนที่สอดคล้องกัน โดยเลือกบทที่คำศัพท์ไม่ยากจนเกินไป เช่น

ตัวอย่าง บทที่ 6

กล่องดวงใจ

ความหมาย : สิ่งที่หวงแหน หรือทะนุถนอมเหมือนดวงใจ

ที่มา : พระรามรบกับทศกัณฐ์หลายครั้ง แต่ทศกัณฐ์ก็ไม่เคยบาดเจ็บจนถึงตาย แม้จะถูกศรของพระรามจนร่างกายแยกเป็นหลายส่วน แต่ก็สามารถประสานได้ดังเดิม พระรามจึงปรึกษากับพิเภกและทราบว่าที่ทศกัณฐ์ไม่ตาย เพราะได้ถอดดวงใจเก็บใส่กล่องไว้ หนุมานจึงอาสาไปเอากล่องดวงใจ เมื่อทศกัณฐ์ถูกยิงด้วยศรของพระราม หนุมานก็ขยี้กล่องดวงใจทำให้ทศกัณฐ์ตายไปในที่สุด

บัดนั้น — คำแหงหนุมานทหารใหญ่
ครั้นทศกัณฐ์ต้องศรชัย — ล้มในพ่างพื้นพสุธา
จึงขยี้ดวงจิตขุนมาร — แหลกลาญละเอียดด้วยหัตถา
ดับสูญสิ้นสุดวิญญาณ์ — ยักษาก็ม้วยชีวี

(รามเกียรติ์ เล่ม 3. 2553 : 431)

การนำไปใช้ : ใช้เรียกแทนสิ่งที่เป็นของรักของหวง เช่น เขาหวงรถยนต์คันใหม่นั้นมาก ถือว่าเป็นกล่องดวงใจของเขาเลย

พร้อมทั้งมีตัวละครที่จะดำเนินเรื่องราวในแต่ละสถานที่ที่จะพาผู้อ่านไปเรียนรู้ โดยมีตัวละคร 2 ตัว ได้แก่ หนูดี กับพี่เก่ง

และในบทเรียนทุกบทจะประกอบด้วยเนื้อหาหลักของบทเรียนตอนนั้น ๆ ภาพประกอบ คำศัพท์ ความรู้เสริม และแบบทดสอบท้ายบท ซึ่งจะเป็นการวัดผลจากการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยว

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า เรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณคดีไทยที่มีคุณค่าทั้งเป็นวรรณคดีมรดกและยังมีคุณค่าในด้านศิลปวัฒนธรรม อันมีบทบาทและมีอิทธิพลในการสร้างสรรค์งานศิลปะของไทย ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2554 : 36 – 40) กล่าวถึงอิทธิพลของรามเกียรติ์ สรุปได้ว่า คนไทยไม่ได้รู้จักรามเกียรติ์จากวรรณคดีเท่านั้น แต่ยังซึมซับผ่านศิลปะ ภาษา และการแสดง

ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ในด้านนาฏศิลป์การแสดง มีการเล่นโขน หนังใหญ่ และหุ่น ซึ่งมีทั้งหุ่นหลวง หุ่นเล็ก หุ่นกระบอก และหุ่นละครเล็ก ในด้านทัศนศิลป์ รามเกียรติ์เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดงานศิลปะ จิตรกรรม และประติมากรรม ภาพวาดและรูปปั้นเกี่ยวกับเรื่องรามเกียรติ์ นอกจากนี้ยังมีงานประณีตศิลป์ ได้แก่ หัวโขน เครื่องแต่งกาย และงานหัตถกรรมต่าง ๆ

วรรณคดีไทยเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดต่อกันมาช้านาน จึงเปรียบเสมือนสมุดบันทึกเล่มหนึ่งที่มีการบันทึกเรื่องราว ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของแต่ละยุคแต่ละสมัย ดังนั้นหากเราใช้วรรณคดีมาเป็นสื่อกลางในการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยว ก็จะทำให้เกิดความน่าสนใจ และนอกจากจะได้เที่ยวชมสถานที่และศิลปวัฒนธรรมที่สวยงามแล้ว ยังได้เรียนรู้เรื่องราวของวรรณคดีไปในเวลาเดียวกันอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา อุดมโภชน์ (2553 : บทคัดย่อ) เรื่องการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องประเพณีไทยในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยนำประเพณีไทยที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนมาจัดทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมจำนวน 8 หน่วย ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นสื่อการสอน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการอ่าน ผู้เรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจเกี่ยวกับเกร็ดความรู้ในประเพณีโบราณมากขึ้น มีความกระตือรือร้นในการศึกษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ เรื่องประเพณีไทยในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน เนื่องจากมีการนำเสนอเนื้อหาด้วยกลวิธีการเล่าเรื่องที่หลากหลาย ได้แก่ การบรรยายประกอบภาพสีที่มีความสอดคล้องกันทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย การเล่าเรื่องผ่านบทสนทนาของตัวละคร ผู้เรียนจึงเกิดความเพลิดเพลินกับเนื้อหาสาระที่นำเสนอ ภาพและเนื้อหามีความต่อเนื่องกันและเข้าใจง่ายเพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประเพณีไทยที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน

ดังนั้นการนำเรื่องรามเกียรติ์มาสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยว เรื่อง รามเกียรติ์ สำหรับชาวต่างประเทศ มีส่วนช่วยเสริมสร้างคุณค่าในการอ่านได้หลายด้าน ไม่เพียงแต่จะเสริมสร้างทักษะทางการอ่าน และเพิ่มพูนความรู้เท่านั้น แต่ยังทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราววรรณคดีมรดกของไทยเรื่องรามเกียรติ์ ได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวของไทยที่เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของประเทศไทย และได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของไทยที่มีชื่อเสียงทั้งในสายตาของชาวไทยและชาวต่างประเทศควบคู่กันไป ดังที่ บันลือ พฤกษะวัน (2536 : 57) กล่าวไว้โดยสรุปว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ ขยายประสบการณ์เฉพาะเรื่องให้กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น อีกทั้งยังมีภาพประกอบช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และยังช่วยเสริมสร้างพื้นฐานในการเรียนวรรณคดีอีกด้วย ซึ่งหนังสืออ่านเพิ่มเติมบางชนิด ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการค้นคว้าการจัดทำแบบฝึกหัดได้ดี

ข้อเสนอแนะ

ควรสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมวรรณคดีไทยเพื่อการท่องเที่ยวเรื่องอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อสอนวรรณคดีและศิลปวัฒนธรรมที่ไทยให้กับชาวต่างประเทศ

บรรณานุกรม

ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2558) “ความดีและความงามในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช.” ใน **บทความเรื่องรามเกียรติ์.** หน้า 30-109กรุงเทพมหานคร : สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

ธนิต อยู่โพธิ์. (2500) **โขน.** กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าคุรุสภา.

นิดดา หงษ์วิวัฒน์. (2553) **รามเกียรติ์กับจิตรกรรรมฝาผนังรอบพระระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.** กรุงเทพมหานคร : แสงแดดเพื่อนเด็ก.

บทความเรื่องรามเกียรติ์. (2558) กรุงเทพมหานคร : สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

บันลือ พฤกษะวัน. (2536) **วรรณกรรมกับเด็ก.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. (2553) **บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1-4** . กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ 1991.

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (2534) “อิทธิพลของรามเกียรติ์ในศิลปะแขนงต่าง ๆ .” ใน **นิทรรศการพิเศษรามเกียรติ์ในศิลปะ และวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊พ.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2554) **นามานุกรมรามเกียรติ์ ฉบับปรับปรุงใหม่.** กรุงเทพมหานคร : สถาพรบุ๊คส์.

ศรีวิไล พลมณี. (2544) “ความคิดเห็นและความต้องการของชาวต่างชาติต่อการเรียนภาษาไทย” ใน **การสัมมนาระดับภูมิภาคว่าด้วยการเรียนการสอนภาษาไทยในบริบทไทยศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา อุดมโภชน์. (2553) **การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องประเพณีไทยในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน กรุงเทพมหานคร.** สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.